

רגשות הורים כלפי שימוש ילדיהם בסמארטפונים (מאמר קצר)

חגית מישר-טל
מכון טכנולוגי חולון HIT
hagittmt@hit.ac.il

אריאלה לונברג
האקדמית גורדון
Ariella@gordon.ac.il

Parents' Emotions towards their Children's Smartphones Usage (Short Paper)

Ariella Levenberg
Gordon Academic College
ariella@gordon.ac.il

Hagit Meishar-Tal
Holon Institute of Technology
hagittmt@hit.ac.il

Abstract

Children are a growing population of smartphone users, thus posing challenges and dilemmas to their parents. Previous studies have primarily investigated the attitudes and patterns of smartphone use within the family, but few have examined parents' emotions towards using the device. Therefore, the purpose of this study was to investigate parents' emotions towards their own self-use, children's use, and differences between the two. One hundred and forty-nine parents of school-aged children (6-18 years old) filled out a survey of their personal emotions towards their use of smartphones and their children's use of smartphones as well as their own and their children's manners of use. The findings of the study raised an emotional duality of parents towards the use of smartphones: In the context of their personal use, the positive feelings were higher than the negative feelings. Contrarily, for their children's use, the emotions were in the opposite direction. In addition, using smartphones by parents for social networking, evoked positive emotions. The same use by their children, stirred up negative emotions. No connection was found between the parents' emotions and the children's age, gender, and place in the family, nor to the demographic characteristics of the parents, such as a sector or faith. In this study a four-axis model was developed and validated. This model can be used to map emotions toward technology in general and towards smartphones specifically and can serve as a theoretical and practical contribution in this field.

Keywords: Smartphones, Emotions, Parents, Children.

תקציר

ילדים מהווים אוכלוסייה גדלה והולכת של משתמשים בסמארטפונים ובכך מציבים אתגרים ודילמות בפני הוריהם. מחקרים קודמים חקרו בעיקר עמדות ודפוסי שימוש של סמארטפונים במסגרת המשפחה, אולם מעטים בחנו רגשות של הורים כלפי שימוש במכשיר. לפיכך, מטרת מחקר זה הייתה לחקור את רגשות של הורים כלפי שימוש העצמי, שימוש ילדיהם והבדלים בין השניים. מאה ארבעים ותשע הורים לילדים בגיל בית-ספר (א-י"ב), מילאו סקר אודות רגשותיהם ודרכי השימוש האישיים שלהם ושל ילדיהם. השאלון נותח באמצעים סטטיסטיים. ממצאי המחקר העלו דואליות רגשית של הורים ביחס לשימוש בכלי. בעוד שבהקשר של השימוש האישי, הרגשות החיוביים היו גבוהים אצל ההורים מן הרגשות השליליים, בהתייחסות לשימוש

הילדים, הממצאים היו הפוכים. בנוסף, נמצא כי שימוש בסמארטפונים על ידי הורים לצורך גלישה ברשתות חברתיות עורר אצל ההורים רגשות חיוביים בעוד ששימוש זה על ידי הילדים עורר רגשות שליליים. לא נמצא קשר בין רגשות ההורים לבין גיל הילד, מגדר הילד ומיקומו במשפחה או למאפיינים הדמוגרפיים של ההורים, כמו מגזר או אמונה. במחקר זה פותח ותוקף מודל בן ארבעה צירים שיכול לשמש למיפוי רגשות כלפי טכנולוגיה בכלל וכלפי סמארטפונים בפרט והיכול להוות תרומה תיאורטית ויישומית בתחום.

מילות מפתח: סמארטפונים, רגשות, הורים, ילדים.

מבוא

עם התפתחות אמצעי המדיה החדשים והרשתות החברתיות בהם שוהים הילדים זמן משמעותי משעות הפנאי, הפך תפקידם של ההורים בתיווך השימוש במדיה של ילדיהם למושא של דיון ציבורי ומחקרי (Livingstone, 2007; Moreno et al., 2019; Livingstone & Byrne, 2018). "הורות דיגיטלית" הפכה למושג המשמש כמסגרת להבנת תפקידו החדש של ההורה ושל האתגרים העומדים בפניו (Mascheroni, Ponte & Jorge, 2018). מצד אחד, ההורים עצמם "משתמשים כבדים" במדיה וחלקם אף נולדו כבר לתוך עולם דיגיטלי (Livingstone et al., 2015; Yuan et al., 2019). מחקרים מראים כי למרות שהורים משמיעים לעתים קרובות חששות לגבי סכנות, אופי והיקף השימוש בסמארטפון על ידי ילדיהם, הם עצמם משתמשים שימוש מופרז ולעיתים לא בטוח בכלי זה בסביבה הביתית (Chang et al., 2015; Terras & Ramsay, 2016). לעיתים קרובות מופנית כלפיהם אצבע מאשימה הרואה בהם אחראים לירידה בתגובתיות שלהם כלפי ילדיהם ומיעוט אינטראקציות מילוליות ולא מילוליות איתם עקב השימוש המוגבר שלהם בסמארטפונים (Kildare & Middlemiss, 2017). מצד שני, ההורים נתפסים כאחראים למניעת החשיפה של ילדיהם לסכנות הנשקפות ברשת והם נדרשים להכניס לשימוש אחראי ובטוח ברשת, לתוך, להגביל ולנטר את פעילותם (Livingstone et al., 2015). תפקיד זה מאתגר במיוחד לאור השינויים החלים בהורות בעידן הדיגיטלי הכוללים גם את הפערים הטכנולוגיים בין הורים לבין ילדים המקדימים את הוריהם באימוץ חדשנות טכנולוגית וברכישת מיומנויות טכנולוגיות (Nelissen & Van den Bulck, 2018).

המצב בו נתונים ההורים, יוצר דואליות שבה, מחד, הורים רבים מכירים בחשיבות הטכנולוגיה ונחיצותה לחיי היומיום ולכן מעודדים אותה ואף רוכשים לילדיהם מכשירים כאלה כאמצעי לתקשורת עימם ועם חבריהם וכהכנה לחיים בעידן הדיגיטלי (Liang & Li, 2017). מאידך, הם מתמודדים עם רגשות שליליים של בלבול, חוסר אונים, פחד וחרדה ביחס לשימוש ילדיהם בהם (Anderson, 2019). רוב המחקרים העוסקים באימוץ ובדחייה של טכנולוגיה, מתייחסים לסוגייה מן ההיבט הרציונלי-התנהגותי (e.g., Serrano-Puche, 2015). שיקולים של קלות שימוש, תועלת מהשימוש, ועמדות כלפי השימוש מהווים הסבר לשאלה מדוע אנשים מקבלים או דוחים טכנולוגיה (Davis, 1989). אולם, ידוע זה מכבר שההחלטות על קבלה או דחיה של טכנולוגיה הן גם רגשיות. קבלה של טכנולוגיה היא גם קבלה של שינוי המעוררת רגשות שנובעים מתחושות איום מצד אחד ו/או הזדמנות מצד שני. בידרי ופינסולט (Beaudry & Pinsonneault, 2010) פיתחו מודל בן ארבעה קבוצות של רגשות שמשמשים מפתחים כלפי טכנולוגיות IT. לפי מודל זה ניתן לסווג את הרגשות שמפתחים משתמשים כלפי טכנולוגיות דיגיטליות לארבע קבוצות המוצבות על גבי שני צירים: ציר אחד הוא ציר האיום מול ציר ההזדמנות, המבחין בין רגשות חיוביים לבין רגשות שליליים. הציר השני הוא הציר המבחין בין רגשות שמפתחים לגבי ההשלכות הנובעות משליטה בטכנולוגיה לבין רגשות המתפתחים ביחס להשלכות בדבר העדר שליטה בטכנולוגיה. המודל של בידרי ופינסולט שימש אותנו במחקר זה כנקודת מוצא. חידדנו והתאמנו אותו בהתאם להבנתנו ולאוצר המילים המתאים למשיב הישראלי, כפי שניתן לקרוא בהרחבה בפרק המתודולוגיה.

שאלת המחקר

האם יש הבדל בין רגשות הורים כלפי שימוש האישי בסמארטפון לבין רגשותיהם כלפי שימוש ילדיהם בכלי זה?

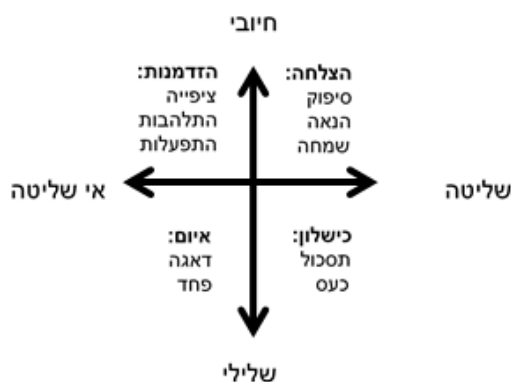
שיטת מחקר

המחקר נערך כמחקר כמותי והתבסס על שאלון סקר אנונימי. שיטת הדגימה הייתה מדגם לא הסתברותי של "כדור שלג" שבו משיבים מגייסים משיבים נוספים מבין מכריהם (Goodman, 1961).

כלי המחקר

כלי המחקר היה שאלון סקר לדיווח עצמי בסולם ליקרט 1-5 אשר הכיל ארבעה חלקים. רק חלקם יוצגו במאמר זה:

- א. שאלות דמוגרפיות: מגדר, גיל, מספר ילדים, השכלה, מגזר ואמונה.
- ב. שאלות המתייחסות למאפייני שימוש של ההורה בסמארטפון, כולל אופן השימוש, תכיפות השימוש ומשך השימוש היומי.
- ג. שאלות אודות מאפייני הילד שעליו דיווח ההורה: מגדר, גיל, מקומו במשפחה ומאפייני השימוש שלו בסמארטפון.
- ד. שאלות המודדות את הרגשות שמפתחים ההורים כלפי שימוש האישי ושימוש ילדיהם בסמארטפון. לשם כך נדרשו ההורים לדרג רשימה של 12 רגשות שלהם כלפי שימוש העצמי וכלפי שימוש ילדיהם בסמארטפון (להלן בשתי טבלאות נפרדות). הרגשות שהופיעו בשאלון מופיעות באיור 1 ומבטאים ארבע קבוצות של רגשות כלפי טכנולוגיה שנבנו על סמך סקירת הספרות ועל מאמרם של בידרי ופינסונלט (Beaudry & Pinsonneault, 2010).

איור 1. מודל לסיווג רגשות כלפי טכנולוגיה

על סמך החלוקה לקבוצות חושבו ארבעה משתנים המייצגים כל אחד מארבעת קבוצות הרגשות. רמת המהימנות הפנימית של כל אחד מהמשתנים חושבו מופיעים בטבלה 1.

טבלה 1. מהימנות המשתנים המחושבים

קבוצת רגשות	α
הצלחה	.86
הזדמנות	.70
איום	.91
קשיון	.79

אוכלוסיית המחקר

השאלון הופץ בקרב הורים לילדים בגילאי בית הספר היסודי, כאשר הם נדרשו לדווח על ילד אחד בלבד, אם להורה היו יותר מילד אחד בבית הספר היסודי הוא התבקש לדווח על הקטן ביותר. גיל ממוצע של ההורים 44.26 ס"ת 6.22 מתוכם 19% גברים ו-81% נשים. 78% מהמגזר היהודי והיתר ממגזרי מיעוטים (מוסלמים, נוצרים, דרוזים). גיל ממוצע של הילדים 11.98 ס"ת 3.74. 44% בנים ו-55% בנות. 44% בכורים, 16% אמצעיים ו-39% קטנים ביותר.

ממצאים

הבדלים בין רגשות הורים כלפי שימוש עצמי לשימוש ילדיהם

כדי לבחון את ההבדלים בין רגשות הורים כלפי שימוש עצמי לבין רגשותיהם כלפי שימוש ילדיהם, התבקשו ההורים לדרג את עוצמת הרגשות שהם חשים כלפי שימוש האישי וכלפי שימוש ילדיהם לפי המודל שהוצג לעיל. בהתאם למענה חושבו משתנים מורכבים המציגים את ארבעת סוגי הרגשות כלפי טכנולוגיה. לכל אחד מארבעת קבוצות הרגשות חושב ממוצע וסטטיית תקן. בהמשך לכך, בוצע מבחן T בין כל אחד מארבעת סוגי הרגשות כדי לבחון את ההבדל בעוצמת הרגש בין שימוש אישי לבין שימוש של הילדים. הממצאים מרוכזים בטבלה 2.

טבלה 2. הבדלים בין רגשות הורים כלפי שימוש עצמי לבין רגשותיהם כלפי שימוש ילדיהם

סוגי רגשות	שימוש אישי	שימוש ילדים	t
הצלחה (A)	2.61 (0.78)	1.85 (.83)	-7.19***
הזדמנות (B)	2.39 (0.77)	1.73 (.82)	-10.01***
כישלון (C)	1.86 (0.82)	2.43 (.99)	7.88***
איום (D)	1.69 (0.84)	2.59 (.109)	9.29***

***P<0.001

מן הטבלה ניתן ללמוד כי בעוד שבהקשר של השימוש האישי, הרגשות החיוביים של הצלחה והזדמנות, היו גבוהים אצל ההורים מן הרגשות השליליים של כישלון ואיום, באשר לשימוש הילדים, נמצאו ממצאים הפוכים. הרגשות החיוביים היו נמוכים מן הרגשות השליליים. הרגש שדורג בעוצמה הרבה ביותר בהקשר של שימוש אישי הוא הצלחה והרגש שדורג בעוצמה הרבה ביותר בהקשר של שימוש הילדים הוא רגש של איום. לעומת זאת, הרגש שדורג בעוצמה הנמוכה ביותר בהקשר של שימוש אישי הוא רגש של איום בעוד שהרגש שדורג בעוצמה הנמוכה ביותר בהקשר של שימוש הילדים הוא הזדמנות.

דיון ומסקנות

מטרת מחקר זה הייתה לבחון את הרגשות שמפתחים הורים כלפי שימוש בסמארטפונים בהקשר האישי של השימוש שלהם לעומת רגשותיהם כלפי שימוש ילדיהם. באופן כללי ניתן לומר, שהמחקר הזה מצא שעוצמת הרגשות שמפתחים ההורים כלפי השימוש שלהם בסמארטפון הוא בינוני עד נמוך ברוב המקרים. ממצא זה יכול להעיד על כך שעמדות ההורים כלפי הטלפון הנייד נובעים ממקורות רציונאליים ופחות אמוציונליים. יחד עם זאת, מן המחקר עולה שקיימים פערים ברגשות שמעורר הסמארטפון אצל ההורים בהקשר של שימוש אישי לבין אלו המתניחים לשימוש ילדיהם. בעוד שבהקשר של שימוש אישי, הרגשות החיוביים של הצלחה והזדמנות, גבוהים אצל ההורים מן הרגשות השליליים של הכישלון והאיום, הדבר הוא הפוך באשר לשימוש הילדים, שם, הרגשות החיוביים נמוכים מן הרגשות השליליים. הרגש שדורג בעוצמה רבה ביותר בהקשר של שימוש אישי הוא הצלחה והרגש שדורג בעוצמה הרבה ביותר בהקשר של שימוש הילדים הוא רגש של איום. ממצא זה משקף את הדואליות והבלבול הקיימים בקרב הורים בכל הקשור ליחסם כלפי הסמארטפון והאופן

שבו הם נוהגים לתווך את השימוש לילדיהם. מצד אחד לרכוש עבורם את המכשיר ומצד שני לחוש באיום נוכח שימוש ילדיהם בו (Livingstone & Byrne, 2018).

אחת התרומות המשמעותיות של מחקר זה היא המודל שפותח למיפוי רגשות כלפי טכנולוגיה בכלל וכלפי סמארטפונים בפרט. המודל הוכיח יכולת לקבץ רגשות לקטגוריות משמעותיות מעבר לחלוקה הבסיסית המתקיימת במחקר בין רגשות חיוביים ושלייליים (Ekman, 2016) ולעשות אינטגרציה בין תיאוריות קודמות העוסקות במיפוי רגשות בכלל וכלפי טכנולוגיה בפרט (Serrano-Puche, 2015). המודל המוצע הוא כלי פשוט ונח לחוקרים למיפוי רגשות כלפי טכנולוגיה ויכול לשמש בהקשרים שונים ועבור טכנולוגיות שונות במחקרים עתידיים.

מאמר זה מציג ממצאים חלקיים בלבד מן המחקר שהתבצע. ממצאים נוספים שלא הוצגו כאן בחנו את הקשר בין הרגשות שפיתחו הורים כלפי הטכנולוגיה לשימושים שהם וילדיהם עושים בסמארטפונים וכן את הקשר בין רגשות אלו למאפייני ההורים ומאפייני הילדים.

מקורות

- Anderson, M. (2019). How parents feel about and manage their teens' online behavior and screen time. Pew Research Center, Washington, D.C. (22.3.2019). Retrieved from: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/03/22/how-parents-feel-about-and-manage-their-teens-online-behavior-and-screen-time>
- Beaudry, A., & Pinsonneault, A. (2010). The Other Side of Acceptance: Studying the Direct and Indirect Effects of Emotions on Information Technology Use. *MIS Quarterly* 34(4), 689-710. DOI: 10.2307/25750701
- Chang, F. C., Chiu, C. H., Miao, N. F., Chen, P. H., Lee, C. M., Chiang, J. T., & Pan, Y. C. (2015). The relationship between parental mediation and Internet addiction among adolescents, and the association with cyberbullying and depression. *Comprehensive psychiatry*, 57, 21-28. DOI: 10.1016/j.comppsy.
- Chen, Y. Mark, G., & Ali, S. (2016). Promoting positive affect through smartphone photography. *Psychology of Well-Being: Theory, Research and Practice*, 6(8), 1-16. DOI:10.1186/s13612-016-0044-4
- Ekman, P. (2016). What scientists who study emotion agree about. *Perspectives on Psychological Science*, 11(1), 31-34. DOI:10.1177/1745691615596992
- Goodman, L. A. (1961). Snowball sampling. *The annals of mathematical statistics*, 148-170. DOI: 10.5812/sdme.67670
- Kildare, C. A., & Middlemiss, W. (2017). Impact of parent's mobile device use on parent-child interaction: A literature review. *Computers in Human Behavior*, 75, 579-593. DOI: 10.1016/j.chb.2017.06.003
- Livingstone, S. (2016). Reframing media effects in terms of children's rights in the digital age. *Journal of Children and Media*, 10(1), 4-12. DOI: 10.1080/17482798.2015.1123164
- Livingstone, S., Blum-Ross, A., Pavlick, J., & Ólafsson, K. (2018). In the digital home, how do parents support their children and who supports them? Parenting for a Digital Future: Survey Report 1, *Parenting for a Digital Future*. London: London School of Economics.
- Livingstone, S. & Byrne, J. (2018). Parenting in the digital age. The challenges of parental responsibility in comparative perspective (p. 19-30). In: Giovanna Mascheroni, Cristina Ponte & Ana Jorge (eds.) *Digital parenting. The challenges for families in the digital age*. Göteborg: Nordicom. DOI:10.1177/2056305117707192
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 52(4), 581-599. DOI:10.1080/08838150802437396
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K. (2015). *How Parents of Young Children Manage Digital Devices at Home: The Role of Income, Education and Parental Style*. London: EU Kids Online.
- Moreno, M. A., Kerr, B. R., Jenkins, M., Lam, E., & Malik, F. S. (2019). Perspectives on smartphone ownership and use by early adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 64(4), 437-442. DOI:10.1016/j.jadohealth

- Nelissen, S., & Van den Bulck, J. (2018). When digital natives instruct digital immigrants: Active guidance of parental media use by children and conflict in the family. *Information, Communication & Society*, 21(3), 375-387. DOI:10.1080/1369118X.2017.1281993
- Schneider, L. A., King, D. L., & Delfabbro, P. H. (2017). Family factors in adolescent problematic Internet gaming: a systematic review. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(3), 321-333. DOI: 10.1556/2006.6.2017.035
- Serrano-Puche, J. (2015). Emotions and digital technologies: Mapping the field of research in media studies. Media@LSE Working Paper Series 33. [online] Retrieved from: <http://www.lse.ac.uk/media@lse/research/mediaWorkingPapers/pdf/WP33-FINAL.pdf>
- Terras, M. M., & Ramsay, J. (2016). Family digital literacy practices and Children's mobile phone use. *Frontiers in Psychology*, 7, 1-11. DOI: 10.3389/fpsyg.2016.01957
- Yuan, N., Weeks, H. M., Ball, R., Newman, M. W., Chang, Y. J., & Radesky, J. S. (2019). How much do parents actually use their smartphones? Pilot study comparing self-report to passive sensing. *Pediatric research*, 86(4) 416-418. DOI: 10.1038/s41390-019-0452-2